

ADVOKATFIRMA
CHRISTIAN HARLANG

Østre Landsret, 7. afdeling
Bredgade 59
1260 København

J.nr. 600096

PROCESSKRIFT 10
(20. september 2013)

i sagerne B-3421-11: (1)

B-397-12: (2)
(3)
(4)
(5)
(6)

B-1162-12: (7)
(8)
(9)

B-3534-12: (10)
(11)

samt B-420-13: (12)
(13)
(14)
(15)
(16)
(17)
(18)

(19)

(20)

(21)

(22) . og

(23)

alle c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorv 5
1450 København k
(v/advokat Christian Harlang)

mod

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K
(v/ Kammeradvokaten v/ adv. Peter Biering)

Sagsøgernes hidtidige processtof fastholdes til fulde. Til sagsøgtets svarskrift af 6. juni 2013 i landsrettens sagsnr. B-420-13, vedr. sagsøgerne (12) til (23), bemærkes følgende:

SUPPLERENDE SAGSEREMSTILLING:

1. Betydningen af Højesterets kendelse af 17. september 2013:

Højesteret har i sin kendelse fastlagt følgende bærende præmisser:

"De foreliggende sager angår den danske stats ansvar påstået tortur i forbindelse med, at dansk militær i Irak angiveligt tilbageholdt et antal lokale og overgav dem til irakisk politi. Efter det oplyste om de økonomiske forhold, der hvor de kærende bor, er der grund til at antage, at et krav om sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger reelt vil kunne afskære de anlagte retssager. Sagens helt særlige karakter og omstændigheder – den danske stats mulige ansvar for militær magtudøvelse i udlandet og de angiveligt ressourcetsvage ofre for tortur i

udlandet sammenholdt med statens begrænsede interesse i sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger – indebærer efter Højesterets opfattelse, at det vil være urimeligt at imødekomme Forsvarsministeriets anmodning om sikkerhedsstillelse. Højesteret fritager derfor de elleve kærende for at stille sikker for sagsomkostninger.”

Udover de i kendelsen formelt afgjorte sager foreligger der nu skrivelse af 19. september 2013 fra Kammeradvokaten til Østre Landsret, hvoraf det fremgår, at kravet om sikkerhedsstillelse frafaldes også i sagerne nr. 12 til 23.

Det er evident, at Højesterets ovennævnte præmisser – må og skal – få betydning for Østre Landsrets stillingtagen også til andre spørgsmål, hvor retssikkerhedsmæssige og andre hensyn angående beskyttelse af individers grundrettigheder er relevante, jf. almindelige grundregler i dansk ret, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, FNs Torturkonvention, m.v.

Det har selvsagt også betydning, at sagskomplekset nu har en sådan alder (sag 1 er anlagt for mere end 2 år siden), at forpligtelserne i medfør af EMRK artikel 3 og 6 tillige vil kunne blive aktualiseret, tillige successivt i de øvrige sager.

Sagsøgerne skal anmode landsretten om i forbindelse med de nedennævnte retsspørgsmål – generelt og konkret – at tillægge de ovennævnte grundrettighedsmæssige og retssikkerhedsmæssige momenter den vægt, som Højesterets kendelse tilsiger.

2. Betydningen af Højesterets dom af 27. juni 2013:

Som det fremgår af stævningerne i nærværende sager og det, der efterfølgende fra sagsøgernes side har været fremført om almindelige grundregler i dansk ret, samt relevante erstatningsretlige regler, m.v., gøres det af sagsøgerne gældende, at der fra sagsøgtes side foreligger ansvar for

operation "Green Desert"s hårdhændede gennemførelse d. 25. november 2004 og for overgivelsen til det irakiske politi, idet der har været handlet i hvert fald klart uagtsomt.

Denne ansvarsmålestok er i præmisserne i Højesterets dom af 27. juni 2013 i den såkaldte "Afghanistan-sag" udtrykkeligt lagt til grund som en generelt og almindeligt gældende norm, jf. følgende præmis¹:

"Det må anses for en grundregel i dansk ret, at personer, som er i myndighedernes varetægt, skal behandles human og ikke udsættes for tortur, umenneskelig eller nedværdigende behandling. Denne adfærdsnorm må i en sag som den foreliggende udfyldes med respekt af Danmarks internationale forpligtelser."

Af hensyn til sagens videre tilrettelæggelse anmodes sagsøgte om at bekræfte, at man fra sagsøgtes side er enig i, at Højesterets ovennævnte abstrakte, ansvarsmæssige målestok som udgangspunkt er anvendelig under nærværende 23 irakiske tortursager.

3. Sagsøgernes begæring om sammenlægning og sagsøgtes begæring om udskillelse.

Sagsøgerne (1) til (23) begærer hermed samtlige 23 sager sammenlagt under den forudsætning, at alle sagerne behandles uden udskillelse af sagsøgtes indsigelser om processuel partsevne, forældelse, afvisning af påstand 2 om statens undersøgelsesforpligtelse, m.v.

Den betingede begæring fremsættes med den begrundelse, at sagerne i deres fulde omfang vedrører en betydelig mængde sammenfaldende faktum og jus og nødvendiggør landsrettens stillingtagen til i vidt omfang de samme problemstillinger, og at der ikke er nogen væsentlig processuel besparelse af betydning ved at foretage udskillelse.

---

¹ Jf. 3. afsnit i Højesteretsdommens præmisser.

En saglig stillingtagen til Forsvarsministeriets indsigelse om forældelse af nærværende tortursager indebærer således behandling af en meget betydelig del af sagens faktum og jus, som også vedrører sagens materie, jf. Replik af 27. januar 2012, pkt. 3.7, s. 18-19.

Sagsøgerne (1) til (23) begærer således spørgsmålet om udskillelse af en række af sagsøgte indsigelser genoptaget, jf. senest Østre Landsrets afgørelse herom af 30. november 2012, jf. retsbog af s.d.

De spørgsmål, der af landsretten er blevet udskilt til særskilt forudgående behandling efter retsplejelovens § 253, er sagsøgte indsigelser omhandlende:

- sagsøgernes processuelle partsevne,
- krav om sagsøgernes økonomiske sikkerhedsstillelse for forsvarsministeriets sagsomkostninger (nu bortfaldet, jf. pkt. 1 ovenfor),
- forældelse af sagsøgernes betalingskrav, og
- afvisning af sagsøgernes påstand 2 om statens pligt til at undersøge sagsøgernes velbegrundede anførsler om tortur.

Sagsøgernes begæring støttes på følgende:

3.A. Processuel partsevne.

Det er helt åbenbart, at sagsøgerne har processuel partsevne i nærværende sager. Det er dokumenteret, at advokat Christian Harlang har modtaget instruks om at stævne det danske forsvarsministerium, hvis ministeriet ikke udenretligt kunne anerkende sit juridiske ansvar for, at sagsøgerne blev udsat for tortur og anden umenneskelig og nedværdigende behandling som direkte og forudsigelig følge af den dansk ledede militære operation "Green Desert" d. 25. november 2004.

Sagsøgerne vil selvsagt under en afhøring af dem kunne bekræfte, at sådan fuldmagt har været meddelt og fortsat er i kraft. Også af denne grund er det fornødent at afhøre samtlige 23 sagsøgere under hovedforhandlingen, hvilket i sig selv betydeligt reducerer den af sagsøgte postulerede procesbesparende virkning af en udskillelse.

Dertil kommer, at de 3 retsmedicinere (, og), der har undersøgt sagsøgerne (1) til (11) for disse sagsøgers vedkommende vil kunne bekræfte og dokumentere, at sagsøgerne rent faktisk eksisterer, og at det er netop disse 11 individer, de har undersøgt og konstateret har været udsat for tortur og anden umenneskelig og nedværdigende behandling.

Det er således også fornødent at afhøre de 3 retsmedicinere, selv om udskillelse opretholdes i sagerne (1) til (11) og foretages i sagerne (12) til (23).

3.B. Krav om økonomisk sikkerhedsstillelse.

Nu bortfaldet, jf. pkt. 1 ovenfor.

3.C. Indsigelsen om forældelse.

Det følger klart og umisforståeligt af Danmarks folkeretlige forpligtelse, jf. FNs Torturkonventions art. 14 med tilhørende General Comment no. 3, pkt. 38, at krav om oprejsning ("*...redress...*") ikke kan gøres til genstand for forældelse ("*...statutes of limitations...*").

FNs antitorturkomité's General Comment no. 3 er først offentliggjort af FN d. 13. december 2012, og forelå således ikke, da Østre Landsret afsagde kendelse af 30. november 2012 om at fastholde udskillelse i sagerne for sagsøger (1) til (9). General Comment no. 3 endvidere ikke fremlagt i sagen endnu, da Østre Landsret d. 7. januar 2013 traf beslutning om udskillelse vedr. sagsøgerne (10) og (11).

Der er intet belæg for et postulat om, at Folketinget ved sin indførelse og revidering af almindelige danske forældelsesretlige regler har tilsigtet et brud på Danmarks folkeretlige forpligtelser i henhold til FNs Torturkonvention.

Til overflod er der intet retsvidenskabeligt belæg for at lægge til grund, at de relevante forældelsesretlige regler kan og skal fortolkes i strid med FNs Torturkonvention, hvis pligtige anvendelse klart følger af almindelige jurisdiktionsregler samt den særlige jurisdiktionsregel i konventionens art. 5, stk. 1, litra b, der lyder:

"Each State Party shall take such measures as may be necessary to establish its jurisdiction over the offences referred to in article 4 in the following cases:

...

(b) When the alleged offender is a national of that State;"

De danske styrker, der overordnet forberedte, ledede og konkret udførte operation "Green Desert" d. 25. november 2004, var danske statsborgere. Torturkonventionens art. 4 omfatter bl.a. medvirken til tortur.

Allerede af disse grunde er sagsøgernes krav klart ikke forældet efter gældende ret, og der er ingen væsentlig processuel besparelse at opnå ved at udskille dette spørgsmål til forudgående, særskilt behandling. Det vil alene medføre en ressourcemæssig betydelig belastning og training (i strid med sagsøgernes rettigheder efter særligt Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 3 og 6 samt FNs Torturkonventions art. 12 - 14, der alle stiller krav om, at undersøgelser af anførsler om tortur samt oprejsning herfor skal foretages henholdsvis indrømmes "...inden rimelig tid...", fordi rettighederne skal være "...effektive og praktiske, og ikke illusoriske og teoretiske...").

Sagsøgtes fremsættelse og opretholdelse af forældelsesindsigelserne i nærværende sager, samt anmodningen om deres udskillelse, er klart retsstridige, ikke mindst på baggrund af den nu foreliggende Højesteretskendelse af 17. september 2013, herunder set i lyset af den generelle rækkevidde af Højesterets præmisser.

Dertil kommer, at hvis en fordringshaver har været afskåret fra at afbryde forældelse p.g.a. en hindring, som ikke beror på fordringshavers egne forhold, så indtræder forældelse tidligst 1 år efter hindringens ophør, jf. forældelseslovens § 14, stk. 1. Se endvidere Replik af 27. januar 2012, pkt. 3.7 s. 19-21; Stævning af 16. marts 2012, pkt.5 (s. 24); Processkrift 3 af 22. juni 2012, pkt. B.1. (s. 12); Stævning af 28. september 2012, pkt. 2.2,A.5; og Processkrift 8 af 24. maj 2013, s. 8.

Hvorvidt en hindring i de konkrete sager kan henføres til fordringshavers forhold, kræver bl.a. en stillingtagen til, om bl.a. den stærkt invaliderende PTSD-lidelse som sagsøgerne er blevet påført (for så vidt angår sagsøger (1) til (11) dokumenteret ved de fremlagte retsmedicinske rapporter), er forårsaget af sagsøgtes handlinger og undladelser i forbindelse med operation "Green Desert" d. 25. november 2004.

Stillingtagen til disse spørgsmål kræver i sagens natur forelæggelse, bevisførelse i form af dokumentation og afhøringer m.v., samt procedure vedr. danske styrkers juridiske ansvar for deres egen militære operation, iværksat på foranledning af irakiske sikkerhedsstyrker, der også på det tidspunkt var kendt for at tortere deres fanger.

Udover at de som følge af operationen er blevet påført en dehabiliterende PTSD-lidelse har sagsøgerne haft en yderst velbegrundet frygt for repressalier, dersom de rettede krav mod danske styrker, førend situationen i Irak ændrede sig markant til det sikrere, også med hensyn til irakiske sikkerhedsstyrkers forhold. Herom vil sagsøgerne føre bevis i form af bl.a. afhøringer, uanset visse af sagsøgtes søgsmålsindsigelser udskilles.

Der er ingen processuel besparelse af nogen væsentlig betydning at opnå ved at udskille sagsøgtes indsigelser om forældelse til forudgående, særskilt behandling.

3.D. Forsvarsministeriets påstand om afvisning af sagsøgernes påstand 2, om den danske stats undersøgelsesforpligtelse.

Den danske stat har pligt til, bl.a. ved domstolene som har de fornødne midler hertil i retsplejeloven, jf. sagsøger (1) til (9)s Processkrift 3 af 22. juni 2012, pkt. A.4 (s. 8), at foretage en undersøgelse af sagsøgernes anførsler om tortur, hvis disse anførsler er "...rimeligt begrundede...", jf. ibid. pkt. A.1.; Processkrift 4 af 31. august 2012, pkt. A.; Stævning af 28. september 2012, pkt. 2.2,A.1-A.4 (s. 14); og Processkrift 9 af 11. juni 2013, pkt. 2 (s.8).

Der består en klar og tydelig efter EMD-praksis hjemlet og krævet forpligtelse for den danske stat til at foretage sådanne undersøgelser. Forpligtelser efter EMRK påhviler såvel Folketinget, den udøvende magt og domstolene, jf. EMRK art. 1 og bl.a. Jon Fridrik Kjølbro - "Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere", 3. udgave 2010, s. 36.

For så vidt angår den subsidiære påstand 2, henvises til Processkrift 3 af 22. juni 2012, pkt. A.5. (s. 9).

Der er derfor ikke udsigt til at opnå en væsentlig processuel besparelse ved at udskille sagsøgtes afvisningspåstande desangående til særskilt, forudgående behandling.

4. Anmodning om udsættelse p.g.a. statens manglende efterkommelse af sagsøgernes krav på fri proces.

Ved e-mail af 29. august 2013 kl. 14:39 blev Østre Landsret anmodet om at udsætte fristen for sagsøgernes næste processkrift til d. 1. november 2013 på statens stillingtagen til sagsøgernes andragender om fri proces.

D. 6. ds. udbad landsretten sig - inden rettens stillingstagen til den umiddelbart ovenfor nævnte anmodning om frist til 1. november for det næste processkrift - ifølge retsbog af samme dato sagsøgernes stillingtagen til en sammenlægning af de 23 sager, herunder med henblik på en samlet behandling af de for sagsøgerne 1-11 til særskilt forhandling udskilte spørgsmål, i et processkrift, som skal indleveres til landsretten senest den 19. september 2013.

P.t. verserer ansøgningerne for sagsøger (2) til (23) for Procesbevillingsnævnet, og Procesbevillingsnævnet har fastholdt sit afslag på fri proces til sagsøger (1)

Sagsøgerne skal derfor fastholde anmodningen om fastsættelse af frist til d. 1. november for næste processkrift.

Yderligere processtof forbeholdes.

København, d. 20. september 2013

Christian Harlang